

The State of Social Vitality and Factors Affecting It in Tehran

**Mahdieh Mohammad
Taghizadeh ***

Assistant Professor, Department of Women's
Studies, Allameh Tabataba'i University,
Tehran, Iran.

Jafar Hezar Jaribi

Professor of Sociology, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran.

Parnia Kohestani

M.A. in Welfare Planning, Allameh
Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Abstract

Social vitality, as one of the critical aspects of human and social development, has a significant impact on the quality of life of individuals and communities. This study aims to examine the status of social vitality and the factors influencing it in Tehran. Using related theories such as Durkheim's solidarity, Simmel's trust, Maslow's hierarchy of needs, Sarason's support, Islamic theories by Avicenna, and Adams' equity, this research seeks to comprehensively explain social vitality. Social vitality can be considered a key indicator for measuring the level of well-being and happiness in a society. Exploring its various dimensions, including social, economic, cultural, and religious factors, can provide better insights into how this concept is created and strengthened in different communities.

The research methodology was survey-based and quantitative, with data collected via an online questionnaire from 300 Tehran residents aged 18 and above, selected using simple random sampling based on Cochran's formula. Data were analyzed using SPSS software, employing Pearson correlation, regression, and F-tests. These methods enable researchers to accurately examine the relationships between variables and their effects on each other. The use of advanced statistical methods ensures the accuracy and validity of the results and provides valuable information for policymakers.

* Corresponding Author: m.mtaghizade@yahoo.com

How to Cite: Mohammad Taghizade, M; Hezar jaribi, J; Koohestani, P. (2025). The state of social vitality and factors affecting it in Tehran, *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 15 (61), 159-195.

The findings indicate that components such as social capital, family relationships, family support, social class, job satisfaction, and religious behaviors significantly impact social vitality. However, education level and marital status do not show a statistically significant relationship with social vitality. Social capital, which includes trust, social networks, and shared norms, plays a vital role in creating and strengthening social vitality. Furthermore, job satisfaction is identified as one of the most critical factors contributing to increased happiness and public welfare.

One of the interesting aspects of the findings is the strong correlation between family relationships and family support with social vitality. This finding shows that individuals in environments with high family support feel more happiness. Additionally, social networks are highlighted as a primary factor in enhancing social cohesion and increasing vitality. Stronger networks enable individuals to access more resources to face daily challenges, which is particularly important in urban settings with greater challenges.

Theoretically, this study clearly demonstrates that both classical and modern theories in sociology can help explain social vitality. For example, Simmel's trust theory effectively shows how mutual trust among individuals in a society contributes to increased vitality. On the other hand, Maslow's hierarchy of needs emphasizes the importance of fulfilling basic needs followed by social needs.

Another noteworthy aspect of this research is the positive impact of social interactions in workplaces and daily life. Individuals in environments with more constructive interactions are more likely to experience happiness and social vitality. This finding underscores the importance of fostering social interactions not only at the individual level but also within organizational settings. Additionally, the findings highlight the significance of psychological and emotional support for vulnerable groups. Planning appropriate social support programs can reduce stress and increase vitality.

Based on the findings, it is recommended to develop programs to enhance social vitality, including organizing urban festivals, strengthening social capital through the establishment and support of robust social networks, and improving job conditions and economic security. In addition, promoting religious and spiritual culture to foster sustainable happiness in society can have a positive impact. Strengthening educational programs related to social and communication skills can also play a significant role in increasing social vitality. Moreover, creating equal opportunities for participation in social and cultural activities for various groups in society is deemed essential.

This study can assist policymakers and social planners in designing programs to enhance social vitality that are based on the actual needs of society and grounded in

research data. For instance, increasing investments in social and cultural infrastructure can provide a suitable foundation for improving the level of social vitality. Additionally, creating a safe and friendly environment in workplaces and social settings can motivate individuals to participate more actively in collective activities.

One practical suggestion from this research is to establish more cultural and recreational centers in underprivileged areas. These centers can provide spaces for positive social interactions and help individuals build new relationships. Moreover, encouraging employers to create supportive work environments and promoting group activities in workplaces can lead to increased social vitality among employees. These measures not only improve individual lives but also strengthen social cohesion at a broader level.

Keywords: Social Vitality, Social Capital, Job Satisfaction, Family Support, Human Development, Tehran

وضعیت نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر تهران

مهدیه محمدتقی زاده * استادیار مطالعات زنان دانشگاه علامه طباطبائی، ایران.

جعفر هزارجریبی استاد جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی، ایران.

پرنیا کوهستانی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی رفاه، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران.

چکیده

مقاله حاضر با هدف بررسی نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، انجام گردیده است. در این مطالعه برای توصیف و تبیین نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، از تئوری‌های همبستگی دورکیم، برابری آدامز، نیاز مازلو، حمایت ساراسون، اعتماد زیمل و نظریات اسلامی بوعلی سینا استفاده شده است. داده‌های پژوهش با روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه آنلاین با حجم ۳۰۰ نفر از شهروندان ۱۸ سال به بالای تهرانی و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده، با استفاده از فرمول کوکران انتخاب گردید، جمع‌آوری شده است.

تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزار spss24 و آزمون‌های همبستگی پیرسون، f و رگرسیون صورت گرفته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، روابط خانوادگی، حمایت خانوادگی، طبقه اجتماعی، رضایت شغلی و رفتارهای دینی بر نشاط اجتماعی تأثیرگذار هستند و تنها مؤلفه‌های میزان تحصیلات و وضعیت تأهل بر نشاط اجتماعی است که رابطه آماری معنادار را نشان نمی‌دهد.

واژه‌های کلیدی: نشاط اجتماعی، سرمایه اجتماعی، روابط خانوادگی، حمایت خانوادگی، طبقه اجتماعی، رضایت شغلی، رفتارهای دینی

مقدمه

از دیرباز، دقیق از زمان آغاز تمدن انسانی، نشاط^۱، یک نیاز اساسی در تمام فرهنگ‌ها به شمار می‌رفت (Sajadian et al, 2021)؛ لیکن با وجود درک متفاوت این مقوله در طول تاریخ، تلاش‌هایی برای تعریف و فهم آن صورت گرفت. برخی معتقدند که نشاط یعنی رضایت از زندگی، نبود عاطفه منفی و وجود عاطفه مثبت است که نوعی دوری از احساس اندوه و افسردگی به شمار می‌آید؛ بعضی نیز، نشاط را نوعی حالت درونی و به منزله پدیده‌ای اجتماعی در نظر دارند و بیان می‌کنند که مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی بر آن تأثیر می‌گذارد (دانا، ۱۳۹۹: ۱۳۱). در طی سال‌های متمادی، انسان از اندوه گریزان و به شادی تمایل فراوانی دارد؛ نهایت آرزوی هر انسانی دنیایی پر از شادی و مهربانی و نابودی غم و اندوه است. این آرزو ریشه در نهاد و خلقت آدمیان دارد؛ چراکه مقدمه‌ای برای غلبه بر ناکامی‌ها و گره‌گشای رنج‌هاست (Atabaki et al, 2022: 33).

در واقع نشاط یک هدف شخصی مهم یا مجموع حالات خلقی خوشایند نیست، بلکه چیزی فراتر از اینهاست (Parkes et al, 2013: 21). نشاط نتیجه تجربیات مثبت است و به‌طور سنتی، با تکرر تجربه‌های عاطفی مثبت نسب به حالت‌های منفی قابل تعریف است (Baida et al., 2017). در این راستا یکی از ویژگی‌های مهم روانی که فرد سالم از آن برخوردار است، احساس نشاط و رضایتمندی عمومی از زندگی خود، خانواده، شغل و دیگر عوامل است (Hezarjaribi & Safari, 2012: 18). در سال ۱۷۷۶، اعلامیه استقلال ایالات متحده عنوان می‌کند که حق همه افراد است که نشاط را جستجو کنند و این تا جایی ادامه پیدا کند که مفهوم و درک خوشبختی و نشاط با دستیابی به زندگی شایسته برابر باشد (Singh et al, 2023: 33).

نشاط اجتماعی تک علتی نبوده بلکه از عوامل فردی، فرا فردی و اجتماعی نشأت می‌گیرد و نشانه‌ای از دیدگاه‌های مثبت به محیط و جهانی است که فرد در آن رشد و

زندگی کرده است (Daneshvari Nasab, 2021: 11). سازمان ملل در سال ۲۰۰۰ بیان کرد که برای تعیین توسعه‌یافتگی کشورها، متغیرهای کلیدی همچون خوشنودی، شادکامی، میزان رضایتمندی و امید به آینده افراد نیز مورد محاسبه قرار گیرد (دانا، ۱۳۹۹: ۱۳۱). سازمان بهداشت جهانی، سلامت روانی را با نشاط اجتماعی مرتبط می‌داند چرا که سلامت روانی، به فرد این امکان را می‌دهد تا با چالش‌های زندگی مقابله کنند و ارتباط سالمی برقرار نمایند؛ فردی که از سلامت روان برخوردار است و ارتباط خوبی را با خانواده و اطرافیان دارد، قادر است از حمایت اجتماعی بهره‌مند شود، احساس تعلق به جامعه داشته باشد و در محیط‌های اجتماعی به خوبی عمل کند، این سلامت روانی شامل: استقلال و خودمختاری، خوب بودن ذهنی، توانمندی‌های بالقوه فکری و هیجانی و ادراک خودکارآمدی است. لازمه سلامت روان، رضایت از زندگی است؛ که به معنای ارزیابی و نگرش افراد از کلیت زندگی خویش و یا حتی بعضی از جنبه‌های زندگی خانوادگی است (Dehghan Pouri et al, 2021: 27).

بررسی‌های آماری نشاط اجتماعی در دوره‌های ۲۰۰۵، ۲۰۰۷، ۲۰۱۳، ۲۰۱۵، ۲۰۲۰ نشان داده بود که شادی در ایران ۵/۷ درصد کاهش داشته و همچنین در کشور مصر نیز ۴/۱۵۱ درصد میزان شادمانی کاهش یافته، اما در امارات میزان شادی و نشاط ۶/۷۹۱ درصد افزایش داشته است؛ بدان معنا که کشور ایران در مقایسه با کشورهای مصر و فلسطین در رتبه بالا ولی در مقایسه با کشورهای ترکیه، امارات، لبنان و عربستان در رتبه پایین قرار دارد (Niazi, 2021: 23). بر این اساس خلاصه‌ای از روندهای افزایشی و کاهش‌ی آماری نشاط اجتماعی ایران در جدول زیر آورده شده است:

جدول ۱- آمار نشاط اجتماعی ایران

کشور	سال	رتبه	میانگین
ایران	۲۰۱۲	۸۱	۵,۳
	۲۰۱۳	۱۱۵	۴,۶۴
	۲۰۱۵	۱۱۰	۴,۶۸
	۲۰۱۶	۱۰۵	۴,۸۱
	۲۰۱۷	۱۰۸	۴,۶۹
	۲۰۱۸	۱۰۶	۴,۷۱
	۲۰۱۹	۱۱۷	۴,۵۴
	۲۰۲۰	۱۱۸	۴,۶۷
	۲۰۲۱	۱۸۸	۴,۷۲
	۲۰۲۲	۱۱۰	۴,۸۸
	۲۰۲۳	۱۰۱	۴,۸۷

یکی از ویژگی‌های جامعه امروزی (زندگی به اصلاح مدرن) گسترش شهرنشینی، دسترسی بیشتر به فناوری، مشغله‌های فراوان، تحمیل استرس‌های متعدد بر افراد، تعامل فرهنگی بالا و مستعد شدن جهت تضعیف هویت فرهنگی، کاهش ارتباطات عاطفی میان مردم و افزایش اختلالات روانی است. در چنین جامعه‌ای، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌ها برنامه‌ریزی مناسب، افزایش پویایی اجتماعی و روانی به عنوان مؤلفه‌ای مهم در سبک زندگی مردم است؛ چرا که یکی از گمشده‌های مردم در چنین جامعه‌ای، نشاط و شادابی اجتماعی بوده و بدون تردید این نشاط در عملکرد افراد در جامعه تأثیرگذار است. اهمیت بررسی نشاط اجتماعی به آن دلیل است که موتور محرکه توسعه پایدار می‌باشد و از انحرافات اجتماعی می‌کاهد، امنیت اجتماعی را گسترش می‌دهد، تولید همراه با خلاقیت و نوآوری را رایج و همبستگی اجتماعی را افزایش داده و بیگانگی با جامعه را کاهش می‌دهد.

در مجموع، به ترمیم و ارتقای سرمایه فرهنگی و اجتماعی می‌انجامد. در واقع نشاط اجتماعی، در کاهش و ارتقای آن مجموعه‌ای از علت‌ها دخالت دارد که محیط اجتماعی، شخصیت فردی و فرهنگ حاکم بر جامعه مهم‌ترین آنها هستند (Ashayeri et al., 2023: 18). بنابراین همان‌گونه که می‌دانیم، اگر جامعه‌ای از نشاط برخوردار باشد، افراد احساس مفید بودن خواهند کرد و میزان آسیب‌های اجتماعی نیز کاهش خواهد یافت و جامعه به سمت رفاه و توسعه گام خواهد برداشت. بنده به عنوان عضو کوچک جامعه همواره شاهد بودم که مدرنیته باعث شده افراد برای دستیابی به نشاط به رفتارهای انحرافی روی آورده و از زندگی خویش رضایت نداشته و این امر سبب گردیده است که از اجتماع و شادی‌های گروهی دور شوند و به انزوا و یا پرداختن به شادی‌های فردی روی آورند. به عبارت دیگر، پژوهشگر به آن دلیل به بررسی نشاط اجتماعی اهتمام ورزید که کلان‌شهر تهران با مشکلات و آسیب‌های بسیاری مواجه است؛ میزان انحرافات و جرائم نیز در تهران افزایش یافته است که این می‌تواند با فقدان نشاط اجتماعی در ارتباط باشد. بنابراین دو سؤالی اصلی مدنظر مطالعه حاضر می‌باشد:

۱- وضعیت نشاط اجتماعی در بین مردم شهر تهران چگونه است؟

۲- عوامل مؤثر بر وضعیت نشاط اجتماعی در بین مردم شهر تهران کدام هستند؟

پیشینه‌های تحقیق

جدول ۲- خلاصه پیشینه‌های ایرانی و خارجی پژوهش

نویسندگان	عنوان و سال انتشار	مهم‌ترین یافته‌ها
موروئی و همکاران	نقش سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی بر شادمانی و جلوگیری از فروپاشی خانواده (۱۴۰۲)	یافته‌ها نشان داد که سرمایه اجتماعی، ارتباط عمیق و معناداری با نشاط اجتماعی دارد.
طالب‌زاده شوشتری و مزگی‌نژاد	بررسی نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهروندان شهر بیرجند (۱۴۰۰)	بین پابندی به اعتقادات دینی، احساس امنیت اجتماعی، احساس عدالت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، سلامت اجتماعی، کیفیت زندگی، امید به آینده با نشاط اجتماعی، رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

وضعیت نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در...، محمدتقی زاده و همکاران | ۱۶۷

کالنتری و همکاران	رابطه بین سرمایه اجتماعی و نشاط اجتماعی جوانان شهرستان دهلران (۱۳۹۷)	دریافتند که سرمایه اجتماعی و متغیرهایی همانند جنسیت، سن و وضعیت تأهل با وضعیت نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد اما متغیر سطح سواد با شادی اجتماعی ارتباط معنادار ندارد.
نبوی و همکاران	تأثیر عوامل اجتماعی و روانی بر احساس نشاط (۱۳۹۴)	نتایج نشان داد که داشتن عزت نفس، روابط و اعتماد اجتماعی بالا، میزان احساس نشاط افراد نیز افزایش پیدا می کند
هزارجریبی و مرادی	نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن (۱۳۹۳)	دریافتند که امنیت و اعتماد اجتماعی و وجود روابط فامیلی و خانوادگی و همچنین دین داری با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد
سینگ و همکاران	بررسی ادبیات مربوط به آنچه شادی و نشاط را در فرهنگ ها و کشورها تشکیل می دهد (۲۰۲۳)	عوامل تعیین کننده نشاط غالب عبارت بودند از: مراقبت از خود و دیگران، پرورش روابط اجتماعی، بهزیستی عاطفی، جسمی و ذهنی، تعادل هدفمند و جامع کار و زندگی و هماهنگی با سنت ها، مذهب، محیط، فرهنگ و جامعه.
الزهرانی و همکاران	سطح شادی در بین دانش آموزان دبیرستانی در مکه (۲۰۲۰)	نتایج نشان داد که درآمد ماهانه، روابط اجتماعی، طبقه اجتماعی و ارتباطات خانوادگی و حمایت اجتماعی بر میزان شادی رابطه معنادار دارد؛ اما ارتباطی با سطح تحصیلات و شادی یافت نشده بود.
الرباعی	احساس شادی و نشاط و عوامل مؤثر بر آن (۲۰۱۴)	بین روابط اجتماعی، فعالیت های اجتماعی، ارتباط با دوستان و روابط خانوادگی با نشاط اجتماعی رابطه وجود دارد
مبروک	رابطه مدیریت زندگی و شادکامی در بین دانشجویان (۲۰۰۹)	بین مسئولیت پذیری اجتماعی، احترام و پذیرش دیگران، ارتباط با اطرافیان، ایجاد دوستی و اعتماد به دیگران با نشاط اجتماعی رابطه معنادار دارد
هالز و هادلر	چگونه روابط و ساختارهای اجتماعی می تواند شادی و غم بوجود آورد (۲۰۰۶)	در سطح خرد، مشارکت اجتماعی و در سطح گسترده، مشارکت فرهنگی و اجتماعی بر شادمانی مؤثر است

چارچوب نظری

نظریه نشاط سلیگمن

مهم‌ترین نظریه حوزه نشاط اجتماعی، نظریه نشاط سلیگمن^۱ است؛ سلیگمن تلاش انسان‌ها را برای دستیابی به ارزش‌ها، زمینه‌ساز بروز نشاط اجتماعی می‌داند و ارزش‌ها را فراتر از تمایلات فردی مطرح می‌کند. وی بیان می‌کند که نشاط اجتماعی زمانی بروز می‌کند که افراد برای دستیابی به ارزش‌های خود، تلاش می‌کنند؛ زیرا ارزش‌ها از تمایلات و خواسته‌های فردی فراتر هستند. به عبارت دیگر، از منظر سلیگمن، زندگی دل‌پذیر شامل تجربه لطیفی از احساسات مثبت، از جمله شادی، امید، ایمان، خوش‌بینی و رضایت است که به گذشته، حال و آینده مربوط می‌شود. زندگی درگیرانه، شامل استفاده از نقاط قوت و استعداد‌های خود به روش‌های مثبت و جذب شدن در کار، روابط و فعالیت‌های اوقات فراغت است.

زندگی معنادار، مستلزم تمرکز انرژی و منابع خود بر روی علتی است که بیشتر از خود اوست، همچنین شامل یافتن هدف یا معنا در زندگی است. سلیگمن سه مسیر را برای رسیدن به شادکامی معرفی کرده است: اولین مسیر دل‌پذیر، شامل تجربه هیجانات مثبت نسبت به گذشته (مانند: بخشش و قناعت) است؛ مسیر دوم از دیدگاه سلیگمن، گرمی، نشاط و لذت در زمان حال است؛ سلیگمن سومین مسیر را خوش‌بینی و امید درباره آینده می‌داند.

از منظر وی، اینکه ما در زندگی برای خودمان معنایی داشته باشیم، کمک‌مان می‌کند تا زمانی که به در بسته برخورد کردیم، فکر نکنیم که هیچ راهی وجود ندارد و به پوچی برسیم. معنا داشتن در زندگی یعنی هر کاری که انجام می‌دهیم هدفمند است. اگر شاغل هستیم، محصل هستیم، متأهل هستیم، به آن دلیل بوده است که معنایی در زندگی پیدا کرده‌ایم. سلیگمن معتقد است که افراد بدبین علت شکست‌ها را به علت‌های درونی، پایدار

1. Seligman

و کلی نسبت می دهند، در صورتی که افراد خوش بین علت شکست را به علت های بیرونی، ناپایدار و اختصاصی نسبت می دهند (Seligman, 2002: 143, as cited in Diener, 2008: 48).

نظریه همبستگی دورکیم و اعتماد زیمل

دورکیم^۱ بیان می دارد که منبع اصلی انسجام در جوامع، وجدان جمعی، شیوه های مشترک تفکر و احساس که اعضای جامعه را به هم پیوند می دهد تا یک جامعه فشرده تشکیل دهند. این همبستگی مبتنی بر شباهت است و در جوامع بدوی که در آن به طور کامل توسعه یافته است، یکنواختی چنان به شدت حفظ می شود که فقدان کامل استقلال و هویت فردی وجود دارد. از منظر دورکیم زمانی که در جامعه انسجام وجود داشته باشد، افراد با یکدیگر معاشرت می کنند و احساس انزوا نخواهند کرد؛ در نتیجه زندگی بر پایه اخلاق یکسانی خواهند داشت. دورکیم استدلال می کند که با عضویت در گروه ها، به دلیل گرمایی که از آن سرچشمه می گیرد، به هر فردی جان تازه ای می بخشد، که باعث می شود او تمایل به همدردی داشته باشد و خودخواهی را از بین ببرد.

وی معتقد بود که داشتن برنامه مشترک و پیوندهای اجتماعی، همبستگی اجتماعی را تقویت می کند که به عنوان سنگری در برابر آنومی عمل می کند. از آنجایی که همبستگی اجتماعی برابر است با همدردی و تعهد به همشهریان، تعیین معیاری برای این امر از طریق داده های اولیه در سطح فردی قابل قبول است، اما این امر هنگام مقایسه در سطح اجتماعی بسیار چالش برانگیزتر می شود.

دورکیم بر این باور بود که اگر در جامعه ای همبستگی اجتماعی نیروی کششی که افراد یک جامعه را به هم می پیوندد قوی باشد، اعضای آن احتمالاً با ارزش ها و هنجارهای اجتماعی هم نوا می شوند. به بیان دیگر افرادی که با اجتماع خود همبستگی دارند تمایل

1. Durkheim's correlation theory

به تبعیت از مقررات آن دارند، در نتیجه نشاط و سازگاری وارد جامعه خواهد شد، درحالی‌که کسانی که از اجتماع بریده‌اند ممکن است تمایل به نقض آن مقررات داشته باشند و رفتارهای انحرافی را در جامعه ترویج سازند و این امر افراد را از نشاط دور می‌سازد (Durkheim, 1956, as cited in Akramaton et al., 2022).

زیمل^۱ در نظریه خود بیان می‌کند که اعتماد نوعی نیرو است که از طریق افراد و معاشرت انسانی، در تمام سطوح جامعه خود را نشان می‌دهد. زیمل بر رابطه متقابل و کیفیت رابطه تأکید دارد. از نظر وی اعتماد با ساختار عدم قطعیت اجتماعی متفاوت است و درعین حال مرتبط با آن است به این معنا که عدم اطمینان ذاتی در روابط اجتماعی که پیش شرط اساسی برای توسعه اعتماد است. اعتماد عمومی معمولاً شامل یک دایره نسبتاً بزرگ از دیگران ناآشنا، یک سطح اجتماعی از تجزیه و تحلیل، و یا مجموعه وسیعی از فعالیت‌هایی است که می‌توان برای آنها اعتماد وجود داشت، درحالی‌که اعتماد خاص معمولاً به یک دایره دیگران آشنا، یک سطح خردتر اشاره دارد. اعتماد مبنایی برای رفتار ریسک‌پذیر فردی، همکاری، کاهش پیچیدگی اجتماعی و ایجاد نظم تلقی می‌گردد. از منظر زیمل اعتماد مبتنی بر فرآیند شخصی و نهاد، مبتنی بر شناخت و عاطفه و همچنین مبتنی بر دانش است. بر اساس نظریه اعتماد زیمل، زمانی که بین افراد اعتماد وجود داشته باشد، تعاملات افزایش می‌یابد و در نهایت افراد از در کنار هم بودن، نشاط را تجربه خواهند کرد (Zimmel, 1890, as cited in Schlick et al., 2021).

نظریه برابری آدامز

اساس نظریه آدامز^۲ بر ادراک فرد از شغل خود استوار است و چگونگی رفتار او را در برابر سازمان بیان می‌کند. بنابراین نظریه، هر فرد خصوصیات و قابلیت‌هایی چون تجربه

1. Simmel's theory of trust

2. The theory of equality J. S. Adams

و تبحر، تحصیلات، هوش، استعداد، سن و سوابق کاری را با خود به سازمان یا محیط اجتماعی می آورد. در مقابل، انتظار پاداش ها و مزایایی دارد که متناسب با توانایی هایش باشد. اگر این تناسب در جامعه ای فراهم شود، یعنی هرکس به اندازه شایستگی هایش در اجتماع پاداش دریافت کند، احساس رضایت و در نهایت نشاط اجتماعی به وجود خواهد آمد (Adams, 1963, as cited in Dowlmabayova & Alamanov, 2023).

نظریه ارضای نیاز مازلو

مدل محبوب مازلو^۱ نیازهای مختلف را در یک سلسله مراتب مرتب می کند. این نشان می دهد که قبل از برآورده شدن نیازهای پیچیده تر و مرتبه بالاتر، نیازهای اولیه خاصی باید ارضا شوند.

نمونه هایی از این نیازها عبارت اند از: هوا، گرسنگی، تشنگی، آب، غذا، رابطه جنسی عشق و علاقه است. انسان ها می دانند که این نیازها در تعیین رفتار بسیار قدرتمند هستند؛ اگر این نیازها ارضا نشوند، فرد احتمالاً احساس تنهایی می کند و شاید تا حدودی، افسرده می شود، و هنگامی که به این نیازها دست یابد، احساس امنیت و آرامش خواهد داشت، قادر به دوست داشته شدن و دوست داشتن و تعلق داشتن به بافت اجتماعی می شود، به راحتی توسط دیگران ارزش گذاری و تشخیص داده می شود و بر اساس دستاوردهایش عزت نفس بالایی پیدا می کند. تمام این موارد زمانی حاصل می شود که فرد در طبقه بالا و یا متوسط جامعه باشد، اما اگر فرد در طبقه پایین جامعه قرار گیرد، دستیابی به این نیازها کاهش می یابد و فرد دچار سرخوردگی خواهد شد (Maslow, 1943, as cited in Nkeubona Nna Oguani, 2023).

1. Abraham Maslow's theory of need satisfaction

نظریه نفس ناطقه بوعلی سینا

در این نظریه بوعلی سینا شادی و غم را وابسته به شادی حسی همانند حس بویایی، حس شنوایی، حس بینایی، حس چشایی و حس لامسه می‌داند؛ که واسطه این حواس، زمانی که افراد با محیط خارج ارتباط برقرار می‌کنند، شادی خیالی را تجربه خواهند کرد، بدین گونه که افراد به واسطه یادآوری خاطره‌ای لذت‌بخش از گذشته، دوباره شادمان می‌گردند که به آن شادی خیالی و حسی می‌گویند؛ نوع سوم شادی از منظر بوعلی، شادی عقلی است: این گونه شادی به دلیل نداشتن بعد مادی، شادی محض و دائمی محسوب می‌گردد و آن ناشی از ادراک ذات الهی است؛ همانند زیارت خداوند باری تعالی. افراد عارف به دلیل درک شهود خداوند، همیشه شادمان هستند؛ همچنین بوعلی سینا مناجات با خداوند را نیز به دلیل ارتباط با او، مسبب شادی انسان می‌داند. از منظر وی این شادمانی که شادی روحانی نام دارد، از دیگر شادی‌ها والاتر است (Seydi & Pashae, 2021: 18).

نظریه حمایت ساراسون

ساراسون^۱ در این نظریه بیان می‌کند که روابط صمیمانه به‌طور غیرقابل‌انکاری با سلامتی و رفاه در تمام مراحل زندگی مرتبط است. افراد زمانی که در شبکه‌ای از روابط پاسخگو (مثلاً با دوستان، خواهر و برادر، شرکای صمیمی، والدین، مربیان) که در کنار هم این کارکردهای مهم حمایتی را انجام می‌دهند، به احتمال زیاد پیشرفت می‌کنند. این نظریه نشان می‌دهد که تعامل اجتماعی، در سلامت روان و تنظیم عاطفه تعادل ایجاد می‌نماید. وجود حمایت در خانواده، رفاه و عملکرد درون خانواده را بهبود می‌بخشد، روابط والدین را مستحکم می‌کند؛ و حتی می‌تواند بر کودکان تازه متولدشده نیز تأثیر مثبتی گذارد؛ به طوری که مادرانی که در محیط خانواده از حمایت برخوردارند، در هنگام تولد فرزندان کمتر افسردگی می‌گیرند و وزن کودکان نیز بالا است (Sarason, 1987, as Cited in C.). (Feeney, 2017).

1. Sarason's support theory

نظریه خانواده نولان و لنسکی

نولان و لنسکی^۱ در این نظریه بیان می‌کند فرآیند صنعتی شدن تغییرات عمده‌ای را در نهاد خانواده به لحاظ ساختاری، کارکردی و روابط درونی خانواده و نیز چگونگی شکل‌گیری این نهاد بوجود آورده است. در جامعه‌های صنعتی ازدواج و تشکیل خانواده بیشتر به صورت نوعی انتخاب درآمده است تا نوعی ضرورت. یکی از نشانه‌های این امر را می‌توان در شمار روزافزون افرادی یافت که تنها و جدا از هرگونه گروه خانوادگی به سر می‌برند. توسعه صنعتی اعضای خانواده را به جسم و به ذهن از یکدیگر جدا ساخته است. بسیاری از پدران و مادران شاغل در تمام مدت روز دور از خانه خود به سر می‌برند و از سوی دیگر سازمان‌های اجتماعی نیز فرزندان را به دلایل گوناگون بیرون از خانه نگاه می‌دارند.

امروزه کودکان در کلاس‌های پایین‌تر بیشتر وقت خود را با معلمان‌شان می‌گذرانند تا با مادرانشان و نوجوانان بیشتر در جرگه دوستان و همگنان به سر می‌برند تا در خانه و کاشانه خود. همین‌سان، شوهران و زنان نیز بیشتر در جمع همکاران خود دیده می‌شوند تا در مصاحبت یکدیگر یا همراه فرزندان‌شان. از طرفی گسترش جهان‌بینی‌های مردم سالارانه در جوامع صنعتی که بر حقوق فردی تأکید دارند اقتدار سنتی خانواده را تقلیل داده‌اند. فرآیند صنعتی شدن تأثیر شگرفی را بر تغییر در نقش زنان داشته است. این تغییر که همراه با افزایش مشارکت اجتماعی و اقتصادی زنان و شکل دادن به جنبش‌های اجتماعی زنان بوده است، تأثیر مهمی بر تغییر خانواده و نشاط اجتماعی این نهاد، داشته است (Nolan & Lenski, 2004, as cited in Ghaafari & Ebrahimi Loye, 2013).

بنابراین همان‌گونه که در چارچوب نظری مشاهده کردیم، در ارتباط با نشاط اجتماعی، شش متغیر مشخص گردید؛ که شامل: سرمایه اجتماعی از نظریات همبستگی دورکیم و اعتماد زیمل، رضایت شغلی از نظریه برابری آدامز، طبقه اجتماعی از نظریه

1. The theory of industrialization and the Nolan and Lenski family

ارضای نیاز مازلو، رفتارهای دینی از نظریه نفس ناطقه بوعلی سینا، حمایت خانوادگی از نظریه حمایت ساراسون، روابط خانوادگی از نظریه خانواده نولان و لنسکی.

فرضیات پژوهش

- ۱) به نظر می‌رسد بین سرمایه اجتماعی با میزان نشاط اجتماعی رابطه آماری معناداری وجود دارد.
- ۲) به نظر می‌رسد بین متغیرهای جمعیت شناختی (طبقه اجتماعی، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات) و میزان نشاط اجتماعی ارتباط معناداری وجود دارد.
- ۳) به نظر می‌رسد بین رضایت شغلی با میزان نشاط اجتماعی رابطه آماری معناداری وجود دارد.
- ۴) به نظر می‌رسد بین رفتارهای دینی با میزان نشاط اجتماعی رابطه آماری معناداری وجود دارد.
- ۵) به نظر می‌رسد بین حمایت خانوادگی با میزان نشاط اجتماعی رابطه آماری معناداری وجود دارد.
- ۶) به نظر می‌رسد بین روابط خانوادگی با میزان نشاط اجتماعی رابطه آماری معناداری وجود دارد.

نشاط اجتماعی

نشاط در تجربه و شیوه زیستن انسان‌ها محقق می‌شود، اما با ارزش‌های فرهنگی، مناسبات اجتماعی، قدرت و بافت تاریخی جامعه پیوند دارد. این مفهوم زمانی مصداق پیدا می‌کند که بین وسیله کنش و هدف آن حائلی وجود نداشته باشد؛ به بیان دیگر، نفس کنش عین هدف کنش است. پس با این تعریف، نشاط دو وجه جامعه‌شناختی و روان‌شناختی خواهد داشت.

معمولاً فاعل کنش (نشاط)، از لحاظ ذهنی ارتباطی نزدیک بین هدف و صورت کنش خود برقرار می‌کند. از نظر فردی نشاط میزان دسترسی به اهداف یعنی آرزوهای فردی است؛ اما ممکن است از منظر ناظر بیرونی این نوع دسترسی فراهم نشده باشد و فقط فرد کنشگر چنین پنداری داشته باشد؛ هنگامی که ناظر کنش چنین ارتباطی را تأیید نماید، سطح روان‌شناختی موضوع به سطح اجتماعی و جامعه‌شناختی آن ارتقاء پیدا می‌کند. نشاط اجتماعی، چنین صفات و وجوهی دارد (Anbari, 2012: 41).

سرمایه اجتماعی

به روابط و تعاملات بین اعضای جامعه مرتبط است و در روابط درون فردی و اعتماد بین افراد خلاصه می‌گردد؛ منبع کنش جمعی است و کیفیت روابط اجتماعی است و می‌تواند افراد را در کنار هم و همراه یکدیگر نگه دارد و زمینه تعاملات آنان را فراهم سازد، همکاری و مشارکت افراد را نیز تسهیل و کم‌هزینه می‌کند (Bahraman, 2022: 23).

طبقه اجتماعی

طبقه اجتماعی به بخشی از اعضاء جامعه اطلاق می‌شود که از نظر ارزش‌های مشترک، حیثیت، فعالیت‌های اجتماعی، میزان ثروت و متعلقات شخصی دیگر و نیز آداب معاشرت، از بخش‌های دیگر جامعه تفاوت داشته باشند (javadi et al, 2021: 31).

رضایت شغلی

شغل یا پیشه فعالیتی منظم است که در ازای دریافت پول انجام می‌شود و اشتغال به معنای داشتن شغل یا پیشه است؛ همچنین اشتغال عبارت است از هر نوع کار با دریافت حقوق و دستمزد، چه اینکه برای کارفرما باشد و یا اینکه شخص برای خودش کار کند؛ به‌طور کلی به هر نوع مشارکت افراد در فعالیت اقتصادی، اشتغال گفته می‌شود. رضایت شغلی نیز احساس مثبتی است که افراد پس از ارزیابی ویژگی‌های مختلف شغل خود، تجربه خواهند کرد (Hadi, 2013: 19).

رفتارهای دینی

تمامی رفتارهایی که بر اساس اعتقاد به خدا، امور قدسی و ماوراءالطبیعه صورت گیرد؛ و لازمه آن انجام شعائر خاص و انجام مناسک است و از افراد انتظار می‌رود که مطابق دین خود به آن عمل نمایند (Baqerzadeh et al., 2022: 38).

حمایت خانوادگی

حمایت خانوادگی به معنای تجربه یک فرد از اینکه او را دوست دارند، از او مراقبت می‌کنند، به او حرمت و ارزش می‌دهند و او را بخشی از یک شبکه اجتماعی با مساعدت‌ها و تعهدات به شمار می‌آورند (Manchari et al., 2013: 207).

روابط خانوادگی

روابط خانوادگی به معنای تعاملات خانواده و روابطی است که در درون زیر سیستم‌های حاصل از اعضای خانواده و در بین آنها اتفاق می‌افتد؛ یعنی روابطی که بین زن و شوهر و فرزندان و بین خود فرزندان برقرار می‌شود (Hashemi et al., 2022: 253).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کمی و به روش پیمایشی صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش را کلیه افراد ۱۸ سال به بالای شهر تهران که در سال ۱۴۰۳، مطابق با سایت مرکز آمار ایران، ۱۰/۵ میلیون نفر بودند، تشکیل می‌دهد. به دلیل گسترده بودن جامعه مورد مطالعه و به دلیل اینکه تعداد جامعه مورد پژوهش محدود است، جهت تعیین حداقل حجم نمونه، از فرمول دوم کوکران استفاده شده است؛ بنابراین حجم نمونه از طریق فرمول کوکران برابر با ۳۰۰ نفر و شیوه نمونه‌گیری احتمالی ساده است.

وضعیت نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در...، محمدتقی زاده و همکاران | ۱۷۷

از پرسشنامه آنلاین برای جمع آوری اطلاعات و سنجش متغیرها استفاده شده است. پرسشنامه پژوهش، شامل ۴۷ سؤال است که از میان این سؤالات ۱۰ گویه مربوط به متغیر وابسته و دیگر سؤالات مربوط به سنجش متغیرهای مستقل هستند؛ همچنین گویه‌ها با استفاده از طیف لیکرت مورد بررسی قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است که تمامی پرسشنامه‌های پژوهش استاندارد هستند. بنابراین با توجه به استاندارد بودن پرسشنامه پژوهش، اعتبار پرسشنامه توسط اساتید محترم تأیید گردید و برای تعیین پایایی پرسشنامه (با توجه به حذف برخی سؤالات به دلیل جلوگیری از طولانی شدن پرسشنامه) از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است.

جدول ۳- آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

مؤلفه‌های پژوهش	ضریب آلفای کرونباخ
نشاط اجتماعی	۰/۸۸
طبقه اجتماعی	۰/۷۴
حمایت خانوادگی	۰/۷۹
روابط خانوادگی	۰/۷۲
رفتارهای دینی	۰/۸۸
رضایت شغلی	۰/۸۳
سرمایه اجتماعی	۰/۷۶

از پرسشنامه شادی آکسفورد^۱ برای سنجش شادی استفاده شده است؛ آرگایل و همکاران^۲ پایایی پرسشنامه را به کمک ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و اعتبار باز آزمایی آن را طی ۷ هفته ۰/۷۸ گزارش کرده‌اند.

-
1. Oxford Happiness Questionnaire
 2. Argyle et al

از پرسشنامه وضعیت اجتماعی - اقتصادی SES^۱ برای سنجش طبقه اجتماعی استفاده شده است؛ اسلامی و همکاران (۱۳۹۲) روایی صوری و محتوایی پرسشنامه یادشده را توسط ۱۲ تن از منتخبین مورد تأیید قرار دادند، همچنین با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه ۰/۸۳ به دست آمد.

از پرسشنامه رضایت شغلی مینه سوتا^۲ برای سنجش رضایت شغلی استفاده شده است؛ پایایی پرسشنامه طبق آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمده بود.

برای سنجش رفتارهای دینی افراد مورد مطالعه، سؤالاتی متناسب با عملکرد و اعتقادات افراد مورد مطالعه پرسیده شده است؛ از طیف لیکرت با نمره گذاری هرگز=۱ تا همیشه=۵ استفاده شده است، که روایی صوری آن با کمک استاد راهنما و استاد مشاور مورد تأیید قرار گرفت و ضریب پایایی پرسشنامه نیز از طریق آلفای کرونباخ سنجیده شد. از پرسشنامه حمایت اجتماعی SS-A^۳ برای سنجش حمایت خانوادگی استفاده شده است؛ پرسشنامه حمایت اجتماعی توسط واکس^۴، فیلیپس^۵، هالی^۶، تامپسون^۷، ویلیامز و استوارت^۸، در سال ۱۹۸۶ بر مبنای تعریف کوب از حمایت اجتماعی ساخته شد. پایایی آزمون کرونباخ توسط ابراهیمی قوام (۱۳۷۱) در نمونه دانشجویی در کل مقیاس ۹۱/۱ و در نمونه دانش آموزی ۷۱/۱ و در آزمون مجدد در دانش آموزان پس از شش هفته ۸۱/۱ بود.

از پرسشنامه سنجش کارکرد تحولی خانواده DFFAQ^۹ برای سنجش روابط خانوادگی استفاده شده است؛ پرسشنامه سنجش کارکرد خانواده، یک ابزار ۶۰ ماده‌ای

-
1. Socio_economic status Questionnaire (SES)
 2. Minnesota Job Satisfaction Questionnaire
 3. Social support Questionnaire
 4. Wax
 5. Phillips
 6. Holly
 7. Thompson
 8. Williams and Stuart
 9. Measuring the evolutionary function of the family (DFFAQ)

است که برای سنجش کارکرد خانواده توسط اپشتاین^۱، بالدوین و بیشاپ^۲ (۱۹۸۳) تدوین شده است. این مقیاس کارکرد خانواده را در ۶ بعد حل مسئله (توانایی خانواده برای حل و فصل مشکلات)، ارتباط (میزان ارتباط مؤثر درون خانواده)، نقش‌ها (چگونگی اختصاص نقش‌ها و اعمال آن توسط افراد خانواده)، پاسخ‌دهی عاطفی (توانایی اعضای خانواده برای پاسخ هیجانی متناسب با موقعیت)، آمیختگی عاطفی (درجه‌ای از علائق که درون خانواده ابراز می‌شوند) و کنترل رفتار (انتظارات رفتاری درون خانواده) توصیف می‌کند. آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌ها ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ است.

در آخرین یافته‌ها میزان همسانی درونی پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ، برای حل مشکل ۰/۶۵، ارتباط ۰/۵۴، ایفای نقش ۰/۵۱، کنترل رفتار ۰/۶۴، آمیزش عاطفی ۰/۶۸ و عملکرد کلی ۰/۸۴ بیان شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

نمونه‌های مورد مطالعه در این پژوهش، ۳۰۰ نفر از افراد ۱۸ سال به بالای شهر تهران بودند، که ۶۶/۷ درصد زن و ۳۳/۳ درصد مرد بودند. از نظر وضعیت تأهل باید گفت اکثر پاسخگویان مجرد (۶۶/۷ درصد) و ۲۴ درصد نیز متأهل بوده‌اند.

همچنین ۸۹ درصد پاسخگویان مطالعه حاضر دارای سطح سواد بالاتر از دیپلم (۵۷/۷ درصد با مدرک فوق دیپلم و لیسانس، ۳۰ درصد با مدرک فوق لیسانس و بالاتر) و تنها یک درصد زیر دیپلم بوده‌اند و ۲۵ درصد کار آزاد، ۳۶/۷ درصد دانشجوی، ۱۲ درصد کارمند، ۴ درصد مددکار اجتماعی و مشاور و روانشناس، ۵/۳ درصد خانه‌دار، ۵ درصد معلم، ۲/۷ درصد حسابدار و صندوق‌دار، ۴ درصد مهندس، ۱/۷ درصد پژوهشگر و ۳/۷ درصد بیکار بودند؛ همچنین درآمد ماهانه ۷ درصد از پاسخگویان ۳ تا ۸ میلیون، ۳۴

1. Epstein

2. Baldwin and Bishop

۱۸۰ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال پانزدهم | شماره ۶۱ | زمستان ۱۴۰۳

درصد ۹ تا ۱۵ میلیون، ۲۴ درصد ۱۶ تا ۲۱ میلیون، ۱۷/۱۷ درصد ۲۲ تا ۳۰ میلیون، ۶/۷ درصد ۳۱ تا ۴۰ میلیون، ۵/۷ درصد ۴۱ تا ۵۰ میلیون و ۵ درصد ۵۱ میلیون و بالاتر بود.

متغیرهای زمینه‌ای

نشاط اجتماعی به تفکیک گویه‌ها

همان‌گونه که مشاهده کردیم، مهم‌ترین نظریه حوزه نشاط، مربوط به سلیگمن است، که برای سنجش آن از پرسشنامه آکسفورد استفاده شد؛ آمار توصیفی گویه‌های مربوط به آن در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول ۴- خلاصه توزیع فراوانی نشاط اجتماعی

متغیر		کاملاً مخالفم		مخالفم		متوسط		موافقم		کاملاً موافقم	
میزان	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
اطمینان از آینده	۳۳	۱۱/۳	۴۹	۱۶/۷	۹۴	۳۲/۱	۵۹	۲۰/۱	۵۸	۱۹/۸	
احساس نشاط	۳۲	۱۰/۷	۹۷	۳۲/۳	۱۰۳	۳۴/۳	۴۶	۱۵/۳	۲۲	۷/۳	
ارتباط خوب	۴	۱/۳	۳۱	۱۰/۳	۱۰۵	۳۵/۰	۱۰۴	۳۴/۷	۵۶	۱۸/۷	
معنا و هدف زندگی	۱۲	۴/۱	۲۰	۶/۸	۱۰۷	۳۶/۱	۹۳	۳۱/۴	۶۴	۲۱/۶	
خندان بودن	۱۵	۵/۰	۵۸	۱۹/۴	۱۱۵	۳۸/۵	۷۱	۲۳/۷	۴۰	۱۳/۴	
خوش‌بینی و امیدواری	۱۸	۶/۱	۳۱	۱۰/۵	۱۲۱	۴۰/۹	۸۳	۲۸	۴۳	۱۴/۵	
آهنگ و ترانه موردعلاقه	۵	۱/۷	۱۱	۳/۷	۴۸	۱۶/۱	۱۱۱	۳۷/۲	۱۲۳	۴۱/۳	
لذت بردن از لحظات	۷	۲/۳	۳۳	۱۱/۰	۱۱۵	۳۸/۵	۹۱	۳۰/۴	۵۳	۱۷/۷	
دستیابی به اهداف و آرزو	۱۴	۴/۷	۳۷	۱۲/۴	۹۵	۳۱/۸	۹۲	۳۰/۸	۶۱	۲۰/۴	
رضایت از اوضاع روزمره	۳۲	۱۰/۷	۶۹	۲۳/۰	۱۱۵	۳۸/۸	۶۰	۲۰/۱	۲۳	۷/۷	
نشاط اجتماعی (کل)	۱۷	۵/۷۹	۴۴	۱۴/۶۱	۱۰۲	۳۴/۱۸	۸۱	۲۷/۱۷	۵۴	۱۸/۲۴	

همان گونه که در جدول ۴ مشاهده می کنیم، ۳۴/۱۸ درصد از افراد از نشاط اجتماعی متوسطی برخوردار هستند و ۵/۷۹ درصد کاملاً مخالف داشتن نشاط اجتماعی و ۱۴/۶۱ درصد مخالف داشتن نشاط اجتماعی و ۱۸/۲۴ درصد کاملاً موافق داشتن نشاط اجتماعی و ۲۷/۱۷ درصد موافق داشتن نشاط اجتماعی هستند. بنابراین یافته ها نشان می دهد که میزان نشاط اجتماعی افراد ۱۸ سال به بالای شهر تهران، متوسط است.

در رابطه با متغیرهای مستقل پژوهش نیز، سرمایه اجتماعی افراد ۴۹/۷ درصد از افراد تا حدودی و ۷/۷ درصد از افراد خیلی کم به دوستان و همکاران خود اعتماد داشتند و ۲۶ درصد از افراد زیاد و ۲۹/۷ درصد از افراد کم، با اقوام و خویشاوندان خود تعامل دارند و میانگین سرمایه اجتماعی نیز ۱۳/۵۱ بوده است.

طبقه اجتماعی متغیر دیگر پژوهش است؛ ۵۸ درصد افراد در طبقه متوسط، ۲۲ درصد در طبقه پایین و ۱۳/۳ درصد در طبقه بالا جامعه جای می گرفتند. میانگین متغیر طبقه اجتماعی نیز ۱۶/۰۵ می باشد.

افراد در رابطه رضایت شغلی خود، چنین نظر می دهند، ۳۴/۳ درصد از افراد به میزان متوسط و ۱۴ درصد به میزان کاملاً مخالف از حقوق و مزایای خود رضایت داشتند و ۳۸/۳ درصد از افراد به میزان متوسط و ۲۱/۳ درصد از افراد مخالف این بودند که در محل کار امکان بروز توانمندی ها و استعدادها وجود دارد؛ همچنین میانگین این متغیر ۱۲/۱۳ بوده است.

رفتارهای دینی افراد نیز بدین صورت است که، ۴۳ درصد از افراد همیشه و ۱۰ درصد از افراد هرگز در کارهای خود، خدا را مدنظر قرار می دهند و ۲۲/۳ درصد از افراد بندرت و ۲۴ درصد از افراد هرگز در تصمیمات مهم زندگی خود به دین اهمیت می دهند؛ میانگین این متغیر ۱۴/۲۸ بوده است.

حمایت خانوادگی از دیگر متغیرهای پژوهش است. ۳۲/۷ درصد از افراد به میزان زیاد و ۸/۳ درصد از افراد به میزان کم، مورد تحسین و ۳۷/۷ درصد از افراد به میزان زیاد و ۵/۳ درصد از افراد به میزان کم، مورد احترام خانواده هستند و ۳۶/۳ درصد از افراد به میزان

زیاد و ۶ درصد به میزان کم، از خانواده خود کمک دریافت می‌کنند؛ میانگین حمایت خانوادگی نیز ۱۱/۱۳ می‌باشد.

در رابطه با روابط خانوادگی نیز، ۳۷/۳ درصد از افراد، اغلب اوقات و ۴/۷ درصد از افراد، هیچ‌گاه حس عمیق صمیمیت را در خانواده تجربه کرده‌اند؛ ۳۷ درصد از افراد، اغلب اوقات و ۹ درصد از افراد، هیچ‌گاه در خانواده گفتگو و تبادل نظر دارند؛ میانگین نیز ۲۸/۹۳ بوده است.

یافته‌های استنباطی

همان‌گونه که داده‌های آماری جدول ذیل نشان می‌دهد، تمامی متغیرهای پژوهش بالاتر از میزان ۰/۰۵ هستند و تفاوتی در متغیرهای پژوهش وجود ندارد؛ بنابراین توزیع نرمال داده‌ها در آزمون کلوموگروف اسمیرنوف نیز مورد تأیید قرار گرفته است و می‌توانیم از آزمون‌های پارامتریک استفاده نماییم.

جدول ۵- آزمون کلوموگروف اسمیرنوف

متغیر	N	Z	sig
نشاط	۳۰۰	۰/۰۶۶	۰/۰۰۳
طبقه اجتماعی	۳۰۰	۰/۰۸۹	۰/۰۰۰
رضایت شغلی	۳۰۰	۰/۱۲۱	۰/۰۰۰
حمایت خانوادگی	۳۰۰	۰/۱۱۹	۰/۰۰۰
روابط خانوادگی	۳۰۰	۰/۰۸۰	۰/۰۰۰
وضعیت تأهل	۳۰۰	۰/۲۵۴	۰/۰۰۰
میزان تحصیلات	۳۰۰	۰/۲۹۸	۰/۰۰۰
رفتارهای دینی	۳۰۰	۰/۰۸۸	۰/۰۰۰
سرمایه اجتماعی	۳۰۰	۰/۰۸۴	۰/۰۰۰

وضعیت نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در...، محمدتقی زاده و همکاران | ۱۸۳

مطابق جدول ۶، ضریب همبستگی بین دو متغیر نشاط اجتماعی و سرمایه اجتماعی مقدار ۰/۴۰۴ را نشان می دهد، که در سطح ۰/۰۰۰ معنادار است؛ این نشان از ارتباط مثبت بین دو متغیر است، و این فرضیه با ۹۹ درصد اطمینان تأیید می شود؛ بدان معنا که هرچه سرمایه اجتماعی افراد بالاتر باشد، میزان نشاط اجتماعی آنان نیز افزایش می یابد و برعکس، هرچه سرمایه اجتماعی افراد پایین تر باشد، میزان نشاط اجتماعی آنان کمتر است.

جدول ۶- نتایج آزمون همبستگی

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	همبستگی پیرسون	سطح معناداری	نتایج آزمون
نشاط اجتماعی	سرمایه اجتماعی	۰/۴۰۴**	۰/۰۰۰	تأیید
	طبقه اجتماعی	۰/۱۸۸**	۰/۰۰۱	تأیید
	رضایت شغلی	۰/۵۲۴**	۰/۰۰۰	تأیید
	رفتارهای دینی	۰/۰۲۱۰**	۰/۰۰۰	تأیید
	حمایت خانوادگی	۰/۴۴۱**	۰/۰۰۰	تأیید
	روابط خانوادگی	۰/۴۳۷**	۰/۰۰۰	تأیید

جدول ۷- نتایج آزمون F

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	F	سطح معناداری	نتایج آزمون
نشاط اجتماعی	میزان تحصیلات	۰/۵۲۵	۰/۵۹۲	رد
	وضعیت تأهل	۲/۶۰۴	۰/۰۷۶	رد

ضریب همبستگی بین دو متغیر نشاط اجتماعی و طبقه اجتماعی مقدار ۰/۱۸۸ را نشان می دهد، که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است؛ این نشان از ارتباط مثبت بین دو متغیر است و این فرضیه با ۹۹ درصد اطمینان تأیید می شود؛ بدان معنا که هرچه طبقه اجتماعی افراد بالاتر برود، میزان نشاط اجتماعی آنان نیز افزایش می یابد و برعکس، هرچه طبقه اجتماعی افراد پایین تر باشد، میزان نشاط اجتماعی آنان کمتر است.

نتایج آزمون همبستگی میان متغیر وابسته پژوهش و متغیر رضایت شغلی (مقدار ۰/۵۲۴) بیانگر آن است که میان دو متغیر مذکور ارتباط معنادار و مثبت وجود دارد. بدین ترتیب با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان بیان کرد که هرچه میزان رضایت شغلی افراد بالاتر باشد، میزان نشاط اجتماعی نیز روند افزایشی را طی می‌کند و بالعکس.

مطابق با نتایج ضریب همبستگی، ارتباط مثبتی بین دو متغیر نشاط اجتماعی و رفتارهای دینی (مقدار ۰/۲۱۰) وجود دارد، بنابراین این فرضیه با ۹۹ درصد اطمینان تأیید می‌شود؛ بدان معنا که هرچه رفتارهای دینی افراد بیشتر باشد، میزان نشاط اجتماعی آنان نیز افزایش می‌یابد و بالعکس.

ارتباط بین دو متغیر نشاط اجتماعی و حمایت خانوادگی (مقدار ۰/۴۴۱) نیز مطابق با آزمون ضریب همبستگی، در سطح ۰/۰۰۰ معنادار و مثبت است؛ و این فرضیه با ۹۹ درصد اطمینان مورد تأیید است؛ به طوری که هرچه حمایت خانوادگی افراد بالاتر برود، میزان نشاط اجتماعی آنان نیز افزایش می‌یابد و بالعکس، هرچه حمایت خانوادگی افراد پایین‌تر باشد، میزان نشاط اجتماعی آنان کمتر است.

در رابطه با متغیر نشاط اجتماعی و روابط خانوادگی، ضریب همبستگی مقدار ۰/۴۳۷ را نشان می‌دهد، که در سطح ۰/۰۰۰ معنادار است؛ این نشان از ارتباط مثبت بین دو متغیر است، و این فرضیه با ۹۹ درصد اطمینان تأیید می‌شود؛ بر این اساس می‌توان گفت هرچه روابط خانوادگی افراد بالاتر برود، میزان نشاط اجتماعی آنان نیز افزایش می‌یابد و بالعکس.

مطابق جدول ۷، فرض تفاوت میانگین رد و فرض یکسانی آماری تأیید می‌گردد؛ بدان معنا که ارتباط معناداری بین میزان تحصیلات و نشاط اجتماعی افراد پاسخگو وجود ندارد. بنابراین این فرضیه رد می‌شود؛ و فرض تفاوت میانگین رد و فرض یکسانی آماری تأیید می‌گردد؛ بدان معنا که ارتباط معناداری بین وضعیت تأهل و نشاط اجتماعی افراد پاسخگو وجود ندارد. بنابراین این فرضیه رد می‌شود.

رگرسیون چندگانه

آزمون رگرسیون نشان داد که متغیرهای مستقل پژوهش به میزان ۶۳ درصد با متغیر وابسته همبستگی دارند و با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده، ۳۸ درصد توانسته است که تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کند، و تحلیل واریانس و برازندگی مدل رگرسیون که نشان دهنده آن است که اگر سطح معناداری و یا Sig از ۵ درصد کمتر باشد، الگو را برازنده و مناسب معرفی می‌کند؛ بنابراین مطابق این آزمون، سطح معناداری ۰/۰۰۰ است، پس مدل رگرسیون از برازندگی لازم برخوردار و همچنین داده‌های جمع‌آوری شده بر رگرسیون منطبق و فرض خطی بودن مدل تأیید می‌گردد.

جدول ۸- نتایج آزمون رگرسیون تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

متغیرهای مستقل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	مقدار t	سطح معناداری
	B	Std.error			
مقدار ثابت	۵/۳۵۹	۳/۴۲۱	-	۱/۵۶۷	۰/۱۱۸
میزان تحصیلات	۰/۴۸۰	۰/۵۰۰	۰/۴۰	۰/۹۵۹	۰/۳۳۸
سرمایه اجتماعی	۰/۱۴۶	۰/۱۱۳	۰/۰۷۳	۱/۲۹۱	۰/۱۹۸
وضعیت تأهل	۰/۰۷۵	۰/۰۵۲	۰/۰۷۰	۰/۴۲۸	۰/۲۵۴
رضایت شغلی	۰/۸۷۴	۰/۱۲۰	۰/۳۸۲	۷/۳۱۴	۰/۰۰۰
رفتارهای دینی	۰/۰۸۲	۰/۰۶۳	۰/۰۶۲	۱/۳۰۰	۰/۱۹۴
حمایت خانوادگی	۰/۴۳۲	۰/۱۸۱	۰/۱۴۹	۲/۳۸۲	۰/۰۱۸
طبقه اجتماعی	-۰/۰۸۱	۰/۰۸۸	-۰/۰۴۶	-۰/۹۲۵	۰/۳۵۶
روابط خانوادگی	۰/۲۶۸	۰/۰۸۸	۰/۱۸۲	۳/۰۵۳	۰/۰۰۲

جدول ۸ که نتایج رگرسیون را نشان می‌دهد، با توجه به ضریب بتا (Beta) و همچنین سطح معناداری (Sig)، می‌توان تأثیر متغیرهای مستقل را بر متغیر وابسته شناسایی کرد.

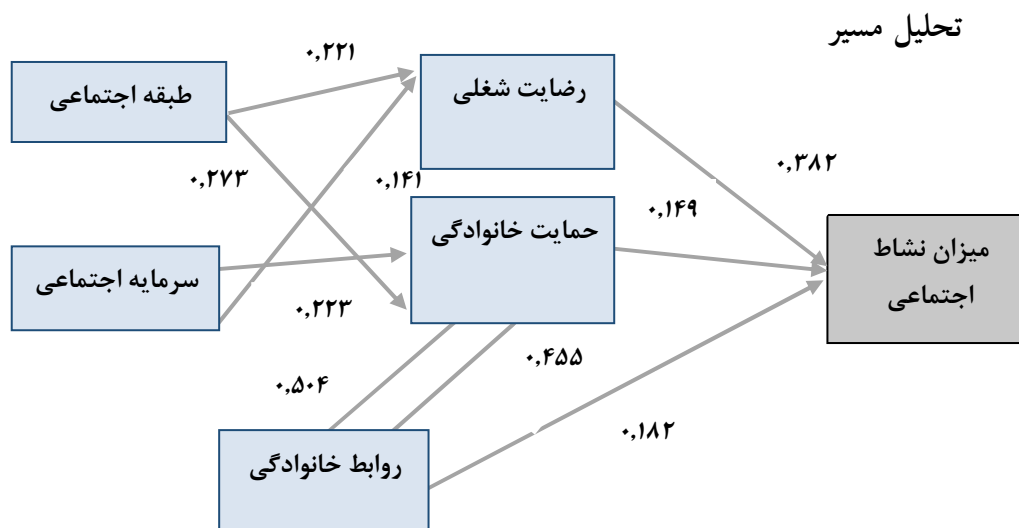
همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌کنید، رضایت شغلی، حمایت خانوادگی و روابط خانوادگی بالاترین تأثیر را بر نشاط اجتماعی دارد. به عبارت دیگر:

رضایت شغلی به میزان ۰/۳۸ درصد بر نشاط اجتماعی تأثیر معنادار دارد؛ بدان معنا که اگر رضایت شغلی به اندازه یک واحد تغییر نماید، در میزان نشاط اجتماعی که متغیر وابسته است نیز به اندازه ۰/۳۸۲ درصد، تغییر صورت می‌گیرد.

حمایت خانوادگی به میزان ۰/۱۴ درصد بر نشاط اجتماعی تأثیر معنادار دارد؛ بدان معنا که اگر حمایت خانوادگی به اندازه یک واحد تغییر نماید، در میزان نشاط اجتماعی که متغیر وابسته است نیز به اندازه ۰/۱۴۹ درصد، تغییر صورت می‌گیرد.

روابط خانوادگی به میزان ۰/۱۸ درصد بر نشاط اجتماعی تأثیر معنادار دارد؛ بدان معنا که اگر روابط خانوادگی به اندازه یک واحد تغییر نماید، در میزان نشاط اجتماعی که متغیر وابسته است نیز به اندازه ۰/۱۸۲ درصد، تغییر صورت می‌گیرد.

بنابراین مطابق جدول فوق، بیش‌ترین میزان تغییر در نشاط اجتماعی، توسط رضایت شغلی صورت گرفته است.

مدل فوق نتایج نشان می‌دهد که طبقه اجتماعی پس از تأثیر بر رضایت شغلی (مقدار ۰/۲۲۱) و حمایت خانوادگی (مقدار ۰/۱۴۱) به‌طور غیرمستقیم بر نشاط اجتماعی تأثیر می‌گذارد و سرمایه اجتماعی نیز پس از تأثیر بر رضایت شغلی (مقدار ۰/۲۷۳) و حمایت خانوادگی (مقدار ۰/۲۲۳) به‌طور غیرمستقیم بر نشاط اجتماعی تأثیرگذار است؛ روابط خانوادگی (مقدار ۰/۴۵۵) و حمایت خانوادگی (مقدار ۰/۵۰۴) با تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بر یکدیگر به‌طور غیرمستقیم بر نشاط اجتماعی تأثیر می‌گذارد. از جهت دیگر، رضایت شغلی (مقدار ۰/۳۸۲)، حمایت خانوادگی (مقدار ۰/۱۴۹) و روابط خانوادگی (مقدار ۰/۱۸۲) تأثیر مستقیمی بر نشاط اجتماعی دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه پیش رو با هدف بررسی نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر تهران، انجام شده است. روش پژوهش پیمایشی و با رویکرد کمی است. از آنجایی که نشاط اجتماعی یکی از مؤلفه‌های اصلی توسعه اجتماعی است؛ بنابراین در ابتدا به تشریح نتایج نشاط اجتماعی می‌پردازیم و میزان آن را بیان می‌کنیم و سپس بر متغیرهای تأثیرگذار آن خواهیم پرداخت.

شادی امری اجتماعی فرهنگی است که در بستر جامعه انسانی تجلی پیدا می‌کند. بر مبنای نظریه سلیگمن، این احساس و کنش اجتماعی فرهنگی به انتخاب فرد در اهداف زندگی و در انجام فعالیت‌های روزانه کمک شایانی می‌کند؛ همچنین می‌تواند منجر به گسترش و توسعه مشارکت مدنی، تحرک اجتماعی فیزیکی، شکوفایی ظرفیت اجتماعی، هدفمندی زندگی و کاهش احساس آنومی، افزایش تعاملات اجتماعی، تعلق اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، افزایش رضایت از زندگی یا رضایت شغلی، ارتقای کیفیت زیست جمعی و امید اجتماعی نیز گردد؛ همچنین سرمایه اجتماعی در جامعه، حمایت اجتماعی و وجود شبکه‌های اجتماعی قوی، نشاط اجتماعی را پایدار می‌سازد. یافته‌ها نشان می‌دهد، ۳۴/۱۸ درصد از افراد پاسخگو از نشاط اجتماعی متوسطی

برخوردار هستند و ۵/۷۹ درصد کاملاً مخالف داشتن نشاط اجتماعی و ۱۴/۶۱ درصد مخالف داشتن نشاط اجتماعی و ۱۸/۲۴ درصد کاملاً موافق داشتن نشاط اجتماعی و ۲۷/۱۷ درصد موافق داشتن نشاط اجتماعی هستند. بنابراین یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان نشاط اجتماعی افراد ۱۸ سال به بالای شهر تهران، متوسط است.

همان‌گونه که در یافته‌های پژوهش نشان دادیم، سرمایه اجتماعی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و نیز رضادوست و همکاران (۱۳۹۳) و نبوی و همکاران (۱۳۹۴) و مرادیان و همکاران (۱۳۹۷) و قنبری و همکاران (۱۴۰۱) و موروئی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهش‌های خود دریافتند که سرمایه اجتماعی با نشاط اجتماعی، ارتباط معنادار دارد و همچنین دورکیم در نظریه همبستگی خود بیان می‌کند که هنگامی که افراد با یکدیگر معاشرت می‌کنند، به دلیل گرمایی که از آن ارتباط می‌گیرند، احساس انزوا نمی‌کنند و نسبت به یکدیگر احساس همدردی پیدا خواهند کرد.

در واقع پیوند بین افراد سبب همبستگی و انسجام می‌گردد؛ زمانی که وجدان جمعی و باورهای مشترک بین افراد وجود داشته باشد، تفاوت‌های فردی به حداقل می‌رسد و تمام افراد برای کمک به یکدیگر گام برمی‌دارند؛ اما هنگامی که ارزش‌ها و باورهای متفاوتی بین افراد وجود داشته باشد، روابط به شکل قراردادی ادامه می‌یابد که بر پایه سود و منفعت است و نتیجه آن، کاهش همبستگی بین افراد است. همان‌گونه که زیمل در نظریه اعتماد خود بیان می‌کند که افراد بر پایه اعتماد است که با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند؛ هر کدام از افراد جامعه می‌توانند اعتماد متقابل را در روابط خود ایجاد نمایند. اعتماد باعث می‌شود که افراد با یکدیگر همکاری کرده و نظم را بوجود آورند. بر این اساس نظریه همبستگی دورکیم و نظریه اعتماد زیمل، با نتایج این فرضیه پژوهش مطابقت دارد.

نتایج نشان داد، طبقه اجتماعی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و نیز عنبری و حقی (۱۳۹۳) و همچنین عشایری و جهان پرور (۱۴۰۲) در پژوهش‌های خود دریافتند که ارتقای طبقه اجتماعی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و همچنین مازلو در نظریه نیاز خود، بیان می‌کند که هر نیازی که برطرف شود، نیاز بعدی شکل می‌گیرد و اگر آن نیاز

تأمین نشود، فرد دچار افسردگی می شود. گاهی نیازهای افراد، به آنان انگیزه می دهد تا برای پیشرفت خود گام بردارند؛ چرا که باید عملکرد بهتر و تلاش وافر داشته باشند تا نیاز خود را تأمین و به پیشرفت دست یابند و در این صورت است که فرد خود را کارآمد و توانا می داند.

گاهی اوقات افراد با توجه به شرایط اقتصادی و قرار گرفتن در طبقه پایین اجتماعی، نمی توانند نیازهای خود را تأمین نمایند، در نتیجه به طور مداوم خود را با افرادی که در طبقات بالاتر اجتماعی قرار دارند، و به اصلاح مرفه هستند، مقایسه می کنند. در صورتی که افراد به دلیل طبقه اجتماعی و وضعیت درآمد خود، نتوانند نیازهای خویش را تأمین و به اهداف خود دست یابند و خود را به نسبت افراد طبقات بالاتر، ضعیف و ناتوان ببینند، دچار سرخوردگی می شوند. بنابراین هر اندازه که افراد در طبقه اجتماعی بالاتری قرار دارند، به نسبت افرادی که در طبقه پایین اجتماع قرار دارند، نشاط اجتماعی بیشتری را تجربه می کنند؛ زیرا تأمین نیازها برای آنان آسان تر است. بر این اساس نظریه نیاز آبراهام مازلو با نتایج این فرضیه پژوهش مطابقت دارد.

یافته ها حاکی از آن است که، رضایت شغلی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و نیز زارع شاه آبادی و همکاران (۱۳۹۰) و مرادی و همکاران (۱۳۹۲) و آرگایل (۱۹۹۹) و باکسر (۲۰۱۱) و جان (۲۰۲۱) در پژوهش های خود دریافتند که رضایت شغلی با نشاط اجتماعی، ارتباط معنادار دارد و همچنین آدامز در نظریه برابری خود، بر چگونگی رفتار فرد در سازمان مطالعه می کند. از منظر آدامز افراد بر اساس تجربه، هوش، تحصیلات و سوابق کاری خود، انتظار پاداش و مزایا از کارفرمایان خود دارند.

آدامز بیان می کند که افراد در محیط کار ارزیابی می کنند که پاداش ها و مزایایی که دریافت می کنند، عادلانه است یا خیر و اگر دریابند که در حق آنان نابرابری صورت گرفته است، درصدد رفع آن، اقدام می نمایند که معمولاً در این راستا بهره وری خود را در محیط کار کاهش می دهند و گاهی نیز از وظایف خود کناره گیری و یا مرخصی های خود را افزایش می دهند؛ اما اگر احساس کنند که تمام کارکنان بر اساس استعداد و توانایی

خویش، پاداش دریافت می‌کنند و به نوعی برابری در سازمان وجود داشته باشد، تمام توان خود را در جهت پیشرفت به کار می‌گیرند. بنابراین هر اندازه که افراد از شغل خود راضی باشند، از نشاط اجتماعی بالاتری برخوردار خواهند بود. بر این اساس نظریه برابری آدامز با نتایج این فرضیه پژوهش مطابقت دارد.

همان‌گونه که مشاهده کردیم، رفتارهای دینی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و نیز شکوری و همکاران (۱۳۹۳) و نیازی و همکاران (۱۳۹۸) و نیرومند و همکاران (۱۳۹۹) و طالب‌زاده شوشتری و مزگی نژاد (۱۴۰۰) و عبدالحالق و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش‌های خود دریافتند که رفتارهای دینی با نشاط اجتماعی، ارتباط معنادار دارد و همچنین بوعلی سینا در نظریه نفس ناطقه خود بیان می‌کند که شادی خیالی آن است که افراد خاطره‌ای لذت‌بخش از گذشته را به یاد آورده و به واسطه آن شاد می‌شوند. افراد جامعه باید بدانند که تنها شادی‌هایی دائمی و عقلی هستند که منبع مادی نداشته باشند؛ چراکه از ادراک ذات الهی نشأت می‌گیرند. اگر افراد با خداوند ارتباط برقرار نمایند و با وی مناجات کنند، شادی والا را تجربه خواهند کرد.

بوعلی سینا شادی‌هایی که منبع مادی داشته باشد را زودگذر می‌داند و معتقد است که این‌گونه شادی‌ها، روان انسان را سیراب نخواهد کرد. بر این اساس نظریه نفس ناطقه بوعلی سینا با نتایج این فرضیه پژوهش مطابقت دارد.

نتایج نشان داد، حمایت خانوادگی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و نیز مبروک (۲۰۰۹) و الزهرانی و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش‌های خود دریافتند که حمایت خانوادگی بر نشاط اجتماعی افراد ارتباط معنادار دارد و همچنین ساراسون در نظریه حمایت خود بیان می‌کند که حمایت‌های خانوادگی، پیشرفت‌ها و موفقیت‌های فردی را افزایش می‌دهد؛ این تجربیات مثبت افراد، احساس تعلق را در آنان تقویت و افزایش می‌دهد و رفاه و عملکرد درون خانواده را بهبود می‌بخشد.

حمایت افراد از جانب خانواده، باعث می‌شود که مشکلات خانوادگی، کمرنگ و یا به فراموشی سپرده می‌شود؛ همچنین افراد برای اینکه دریابند که قابلیت‌هایی دارند، به

حمایت و تأیید دیگران به خصوص خانواده خود، نیازمند هستند؛ بنابراین حمایت خانوادگی، انسجام خانواده را تقویت و پایه‌های آن را مستحکم می‌سازد و اگر افراد از حمایت خانوادگی برخوردار نباشند، احساس تعلق آنان به خانواده کمرنگ و یا از بین خواهد رفت. بر این اساس نظریه حمایت ساراسون با نتایج این فرضیه پژوهش مطابقت دارد.

یافته‌ها نشان داد، روابط خانوادگی با نشاط اجتماعی ارتباط معنادار دارد و نیز هزارجریبی و مرادی (۱۳۹۳) و الرباعی (۲۰۱۴) در پژوهش‌های خود دریافتند که روابط خانوادگی، بر نشاط اجتماعی افراد ارتباط معنادار دارد و همچنین نولان و لسنکی در نظریه صنعتی شدن و خانواده بیان می‌کنند که صنعتی شدن و مدرنیته، نهاد خانواده را دگرگون کرده است؛ نقش‌ها تغییر یافته است. در خانواده‌های هسته‌ای، برخلاف خانواده‌های گسترده، فعالیت‌ها معطوف به ساختارها و روابط بیرونی و نیروهای خارج از خانواده توجه دارد؛ امروزه که خانواده‌ها کوچک شده‌اند، کارکردهای آن نیز به نهادهای اجتماعی، آموزشی، رفاهی و اقتصادی واگذار شده است. در واقع نقش خانواده را به عنوان یک واحد تولیدی، متزلزل ساخته است؛ پدران و مادران بیشتر در جمع همکاران دیده می‌شوند تا در مصاحبت با یکدیگر و فرزندان خود، و فرزندان نیز در جرگه دوستان خود به سر می‌برند.

در نتیجه به دلیل عدم تعامل با یکدیگر و شناخت درست و کامل از یکدیگر، هنگامی که در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند، روابط کمرنگی را خواهند داشت که این امر سبب شده است نهاد خانواده دچار تنش شود؛ اما اگر اعضای خانواده از یکدیگر شناخت کامل داشته باشند و یکدیگر را درک کنند، روابط بانشاطی را تجربه خواهند کرد. بر این اساس نظریه صنعتی شدن و خانواده نولان و لسنکی با نتایج این فرضیه پژوهش مطابقت دارد. اگر افراد خود را جزئی از جامعه بدانند، به حال و آینده محیط اجتماعی خود اعتماد داشته باشند و در بطن جامعه احساس سرزندگی کنند، می‌توانند در امور جمعی مشارکت

کنند، به حقوق دیگران احترام بگذارند و در نهایت به هویت فردی و اجتماعی خود معنا بخشند.

بنابراین پژوهش پیش رو نشان داد که متغیرهای سرمایه اجتماعی، رضایت شغلی، رفتارهای دینی، حمایت خانوادگی، طبقه اجتماعی و روابط خانوادگی بر نشاط اجتماعی شهروندان ۱۸ سال به بالای ساکن تهران، مؤثر و قابل تأیید است.

بر این اساس جهت تقویت نشاط اجتماعی در جامعه، پیشنهاد می‌شود: تقویت برنامه‌های مروج نشاط اجتماعی همچون تقویت و برگزاری جشنواره‌های شادی خیابانی در اعیاد و جشن‌ها همانند عید نوروز، عید فطر، روز طبیعت، نیمه شعبان و عید مبعث؛ شاد سازی فضای شهری و عرصه‌های عمومی همانند ساختمان، خیابان و نمادهای شهری. با توجه به اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر نشاط اجتماعی، پیشنهاد می‌شود: آموزش مهارت‌های زندگی با هدف آگاهی از فواید رفت‌وآمد با فامیل، همسایه و دوستان؛ تشویق مردم به عضویت در انجمن‌ها و سازمان‌های مردم نهاد.

با توجه به اثرگذاری رضایت شغلی بر نشاط اجتماعی، پیشنهاد می‌شود: افزایش امنیت اقتصادی و امنیت شغلی و سلامت اداری. با توجه به اثرگذاری رفتارهای دینی بر نشاط اجتماعی، پیشنهاد می‌شود: ترویج فرهنگ شاد زیستی بر مبنای فرهنگ ایرانی اسلامی. با توجه به اثرگذاری حمایت خانوادگی و روابط خانوادگی بر نشاط اجتماعی، پیشنهاد می‌شود: تقویت و آموزش مهارت‌های زندگی با هدف برخورد صحیح اعضای خانواده با یکدیگر.

ORCID

**Mahdieh Mohammad
Taghizadeh**

<https://orcid.org/0000-0003-1936-9361>

Jafar Hezar Jaribi

<https://orcid.org/0000-0002-7347-5133>

Parnia Kohestani

<http://orcid.org/>

منابع

- اتابکی، جواد؛ یارمحمد توسکی، مریم؛ امام جمعه، فرهاد (۱۴۰۱). مؤلفه‌های نشاط فردی و اجتماعی از دیدگاه اسالم و نظریه‌های جامعه‌شناسی و روانشناسی. فصلنامه مطالعات میان رشته‌ای/فقه، شماره ۱۰: ۱۳۲-۱۱۳.
- بهرمن، مریم (۱۴۰۱). مفهوم سرمایه اجتماعی. اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در علوم انسانی، اقتصاد، مدیریت و حسابداری، ICRHEMA01_049.
- باقرزاده، معصومه؛ رضایی خنکدار، زهرا؛ سلمانی ازنی، صاحب (۱۴۰۱). بررسی آثار تربیتی دعا بر رفتارهای دینی (جوانان ساکن در شهر ساری). دوفصلنامه علمی دعا پژوهی، سال دوم، شماره سوم: ۱۸۸-۱۷۰.
- جواد، محمدعلی؛ برادران، محمدعلی؛ مراد، برادران (۱۴۰۰). رابطه بین طبقه اجتماعی و فرهنگ سیاسی در شهر اردبیل. نشریه رفاه اجتماعی، دوره ۲۱، شماره ۸۳: ۳۸۹-۳۵۱.
- دانا، عبدالرحمن (۱۳۹۹). بررسی تأثیر عوامل اجتماعی بر نشاط اجتماعی معلمان در شهرستان مهاباد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور همدان.
- دانشوری نسب، عبدالحسین (۱۴۰۰). واکاوی کیفی محدودیت‌های نشاط اجتماعی زنان در شهر کرمان. فصلنامه علمی پژوهشی آموزش بهداشت و ارتقای سلامت، دوره نهم، شماره سوم: ۳۲۲-۳۱۱.
- دهقان پوری، حوریه؛ چاوشی، رسول؛ لطفی یامچی، خدیجه (۱۴۰۰). مطالعه کیفی عوامل اجتماعی مؤثر بر نشاط اجتماعی، سلامت روانی و رضایت از زندگی دانش‌آموزان از دیدگاه متخصصان. دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال ۱۰، شماره ۱۸: ۲۰۸-۱۷۵.
- سجادیان، ناهید؛ نعمتی، مرتضی؛ دامن باغ، صفیه (۱۴۰۰). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر نشاط شهری در اهواز. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، دوره ۹، شماره ۱، پیاپی ۲۸: ۱۱۲-۷۹.
- صیدی، محمود؛ پاشایی، محمدجواد (۱۴۰۰). شادی و غم از دیدگاه ابن‌سینا. دوفصلنامه علمی حکمت سینوی، مقاله پژوهشی، دوره ۲۵، شماره ۶۵: ۱۹۳-۱۷۷.
- عنبری، موسی (۱۳۹۱). اثرات ریسک‌های اجتماعی بر نشاط اجتماعی زنان. نشریه توسعه محلی (روستایی-شهری)، دوره ۵، شماره ۱: ۱۳۳-۱۵۸.

۱۹۴ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال پانزدهم | شماره ۶۱ | زمستان ۱۴۰۳

- عشایری، طاها؛ جهان پرور، طاهره (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی: فرا تحلیل پژوهش‌ها، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ۱۲، شماره ۱.
- نیازی، محسن؛ رضوانی، زهره؛ حسینی زاده آرانی، سعید؛ سخایی، ایوب (۱۴۰۰). فرا تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و شادی در ایران (تحقیقات انجام شده بین سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۸).
- فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه توسعه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۷: ۱۳۴ - ۹۳.
- هزارجریبی جعفر و صفری شالی رضا. (۱۳۹۱). بررسی شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در استان مرکزی. فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۳، ۷۲-۳۱.
- هاشمی، زهرا (۱۴۰۱). نقش میانجی‌گری نیازهای بنیادین روان‌شناختی در رابطه عملکرد خانواده با شادکامی در دانشجویان کارشناسی ساکن خوابگاه دانشگاه الزهرا. پژوهش‌های کاربردی - روان‌شناختی، دوره ۱۳، شماره ۱: ۶۳ - ۴۳.

منابع عربی

- الرباعی، سعاد یاسن (۲۰۱۴). الشعور بالسعادة و عالقة بالعوامل اخلمسة الکربی للشخصیة لدى عینة من طلبة جامعة دمشق. رسالة مقدمة لنیل درجة الماجستير فی علم النفس التربوی.
- الزهرانی، عبدالرحمن (۲۰۲۰). مستوى السعادة لدى طلاب المرحلة الثانویة فی مدینة مکه المکرمه فی ضوء بعض المتغیرات. مجلة جرش للبحوث والدراسات، المجلد ۲۱ العدد ۲، ۶۸۰-۶۵۹.
- مبروک، رشا محمد علی (۲۰۰۹). العلاقة بین إدارة الحیاة والسعادة لدى طلاب الجامعة. مجله کلیه التریه ببورسعيد، العدد الخامس.

- Courpasson, David; Younes, Dima; Reed, Michael (2021). Durkheim in the Neoliberal Organization: Taking Resistance and Solidarity Seriously. *Organization Theory* Volume 2: 1-24 © The Author(s) 2021 Article reuse guidelines: sagepub.com/journals-permissions DOI: 10.117.
- Diener, E; R, Biswas-Diener (2008). Happiness: unlocking the mysteries of psychological wealth, *Blackwell Publishing*.
- Davlembayeva, Dinara; Alamanos (2023). *Equity Theory. review. In S. Papagiannidis (Ed), TheoryHub Book*. Available at <https://open.ncl.ac.uk> / ISBN: 9781739604400.

- Elliot, M., Cullen, M., Calitz, A.P. (2018). Happiness among South African private sector physiotherapists. *S. Afr. J. Physiother.* 74:a421. doi: 10.4102/sajp.v74i1.421.
- Haller, M. & Hadler, M. (2006) "How Social Relations and Structures Can Produce Happiness and Unhappiness: International Comparative Analysis". *Social Indicators Research*, No. 75(2), p 169-216.
- Nkeobuna Nnah Ugoani, John (2023). *Employee Motivation: Maslow's Needs Theory and Human Behaviour in Organizations*. Department of Management Sciences School of Postgraduate Studies Rhema University, Nigeria, Aba.
- Parks, A.C., Della Porta, M.D., Pierce, R.S., Zilca, R., Lyubomirsky, S. (2013). Pursuing happiness in everyday life: The characteristics and behaviors of online happiness seekers. *Emotion*. 12:1222. doi: 10.1037/a0028587.
- Singh, S., Kshtriya, S., & Valk, R. (2023). Health, Hope, and Harmony: A Systematic Review of the Determinants of Happiness across Cultures and Countries. *International journal of environmental research and public health*, 20(4), 3306. <https://doi.org/10.3390/ijerph20043306>
- Seligman M. (2002). *Authentic: using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press.
- Schilke, Oliver; Reimann, Martin; Cook, Karen S (2021). *Trust in Social Relations*. *The Annual Review of Sociology* is online at soc.annualreviews.org. 339 – 359.

استناد به این مقاله: محمد تقی زاده، مهدیه؛ هزارجریبی، جعفر و کوهستانی، پرنیا. (۱۴۰۳). وضعیت نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر تهران، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۵ (۶۱)، ۱۵۹-۱۹۵.

Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.